

De diagnostiek van vertelvaardigheid bij kinderen met een specifieke taalstoornis

Dr. Annette Scheper

Klinisch linguïst, senior onderzoeker

Spraak & Taal Ambulatorium Eindhoven en Utrecht,
Specialistische Zorg, Koninklijke Kentalis

Vertelvaardigheid: er was eens ...

Een samenhangend verhaal verschaft ons kennis over de wereld om ons heen.

Verhalen weerspiegelen het 'werkelijke' leven en leren ons temporele, causale en logische verbanden tussen gebeurtenissen zien (Berman & Slobin, 1994).

Verschillende soorten verhalen: non-fictief en fictief

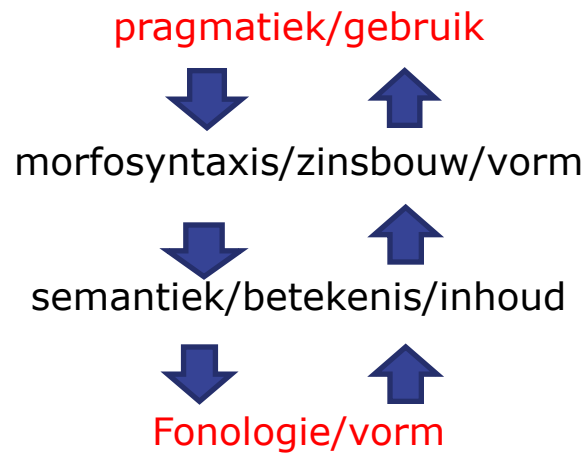
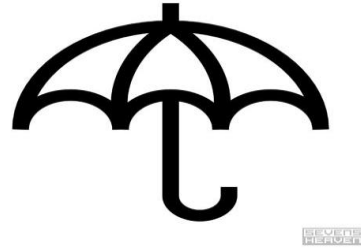
Verhalen in verschillende modaliteiten:

- mondeling
- geschreven
- bewegend (film)
- visueel (plaatjesboek)

Verhaalontwikkeling

Top-down

Bottum-up

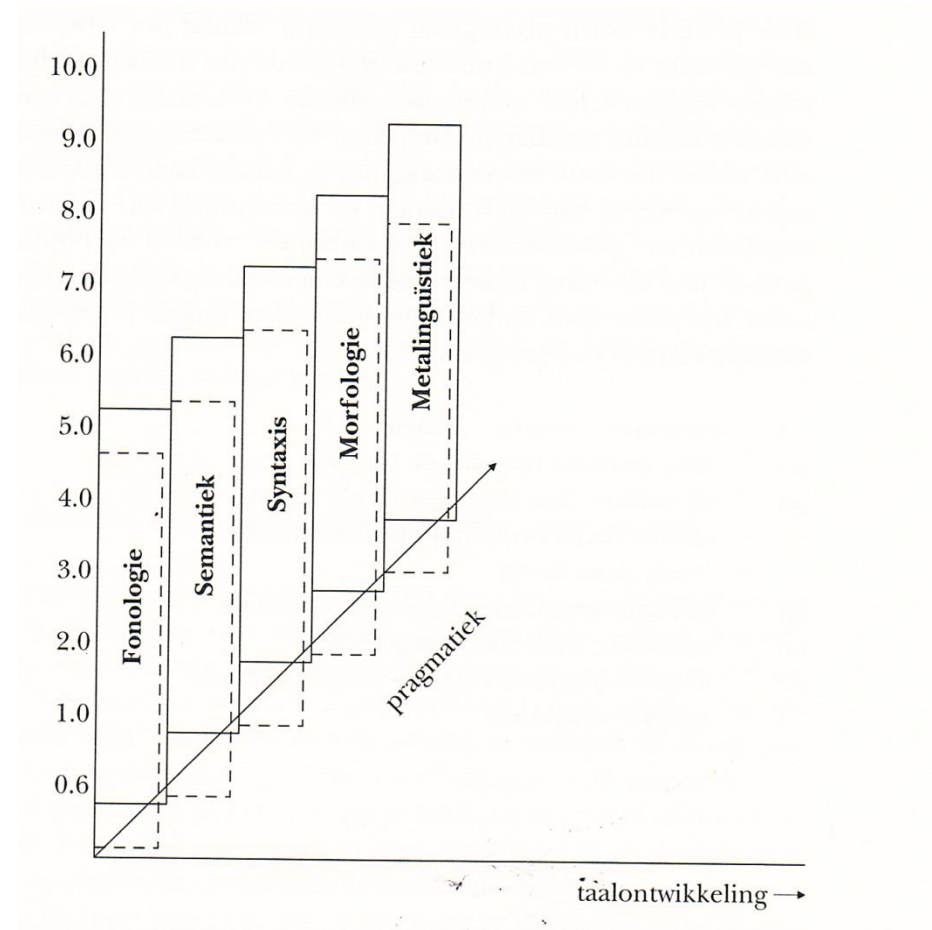
Taalontwikkeling

De passieve ontwikkeling
loopt altijd vooruit op de
actieve ontwikkeling:

stippelijntje = passief

De taalniveaus zijn nauw
met elkaar verweven: in
de ontwikkeling bouwen
de verschillende taallagen
op elkaar voort

De pragmatische
ontwikkeling loopt
eigenlijk door alle
taallagen heen, en begint
meteen bij de geboorte

(Gilles & Schaerlaekens, 2000)

Vertelvaardigheid

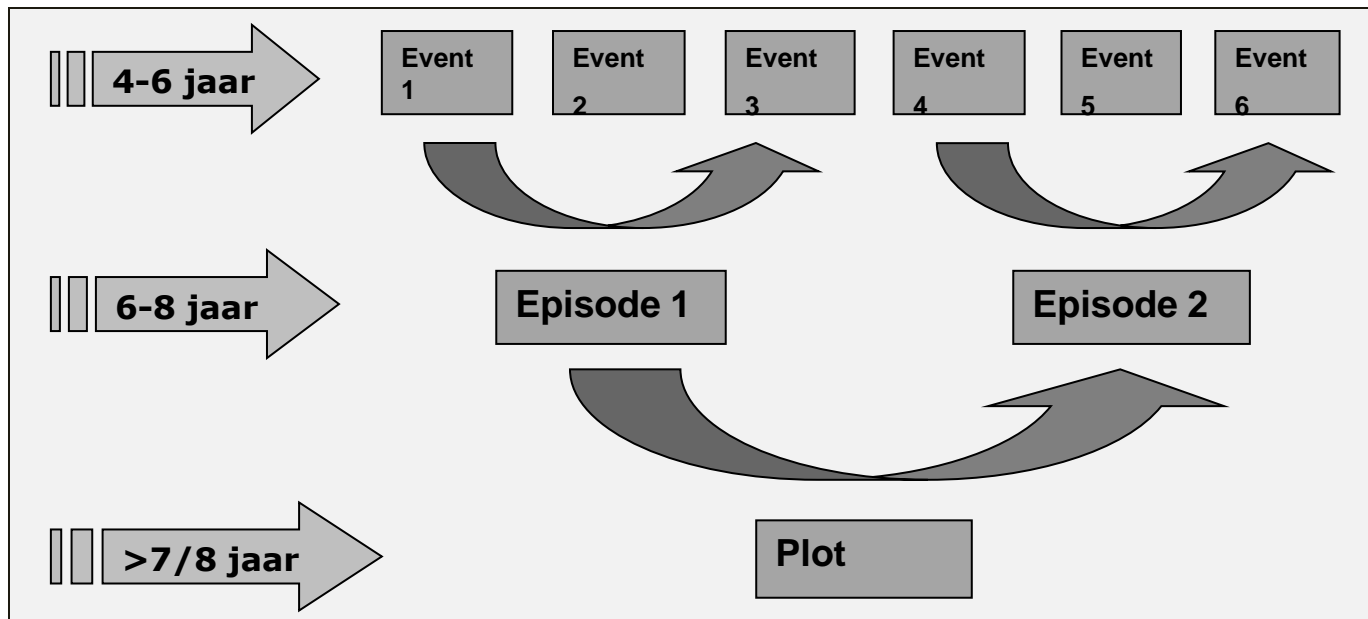
Bij het vertellen van een verhaal zijn verschillende vaardigheden nodig:

- Talige kennis
 - Integratie van fonologische, morfologische, syntactische, semantische en pragmatische kennis
- Communicatieve vaardigheden
 - inleven in de luisteraar
- Cognitieve vaardigheden:
 - Auditieve en visuele aandacht
 - Werkgeheugen EF
 - Plannen en organiseren van informatie EF
 - Fantasie en creativiteit

Vertelontwikkeling: plotstructuur

Kinderen leren vanaf 4;0 jaar de plotstructuur van een verhaal verwerven (Berman & Slobin, 1994)

De ontwikkeling van het vertellen van de plot loopt door tot in de adolescentie

De verwerving van de morfosyntaxis:

- tussen 4;0 en 6;0 jaar → verwerving morfosyntactische basisregels
- na 6;0 jaar → verwerving complexe morfosyntactische regels voor o.a.
onderschikking, wederkerige werkwoorden, passieve constructies

Voorbeeld Kikkerverhaal:

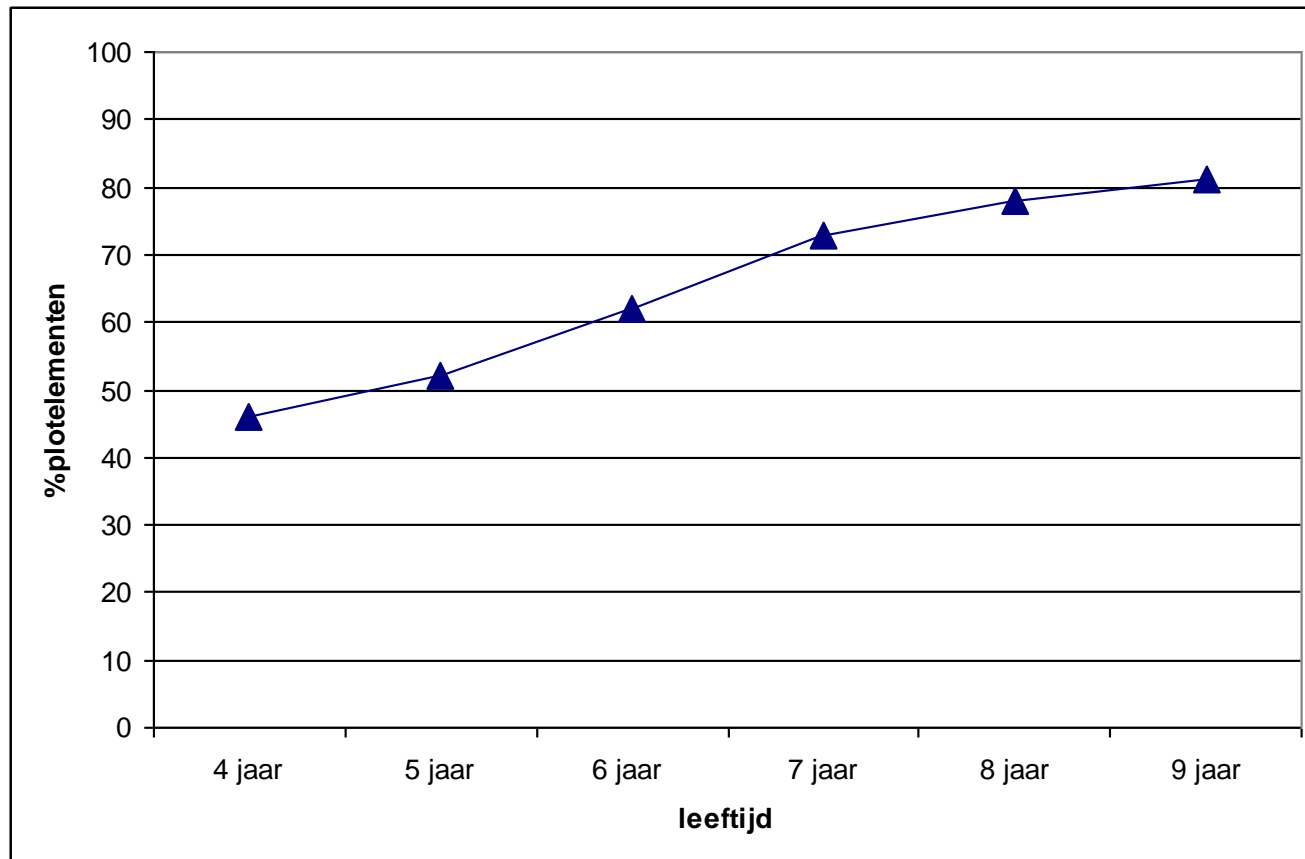
- Eenvoudig: *het jongetje **zit** op het hert*
- Complex: *het jongetje **wordt opgetild** door het hert*

Voorbeeld Busverhaal:

- Eenvoudig: *de bus **is** uit het water*
- Complex: *de buschauffeur belt de takelwagen **om** de bus uit het water **te tillen***

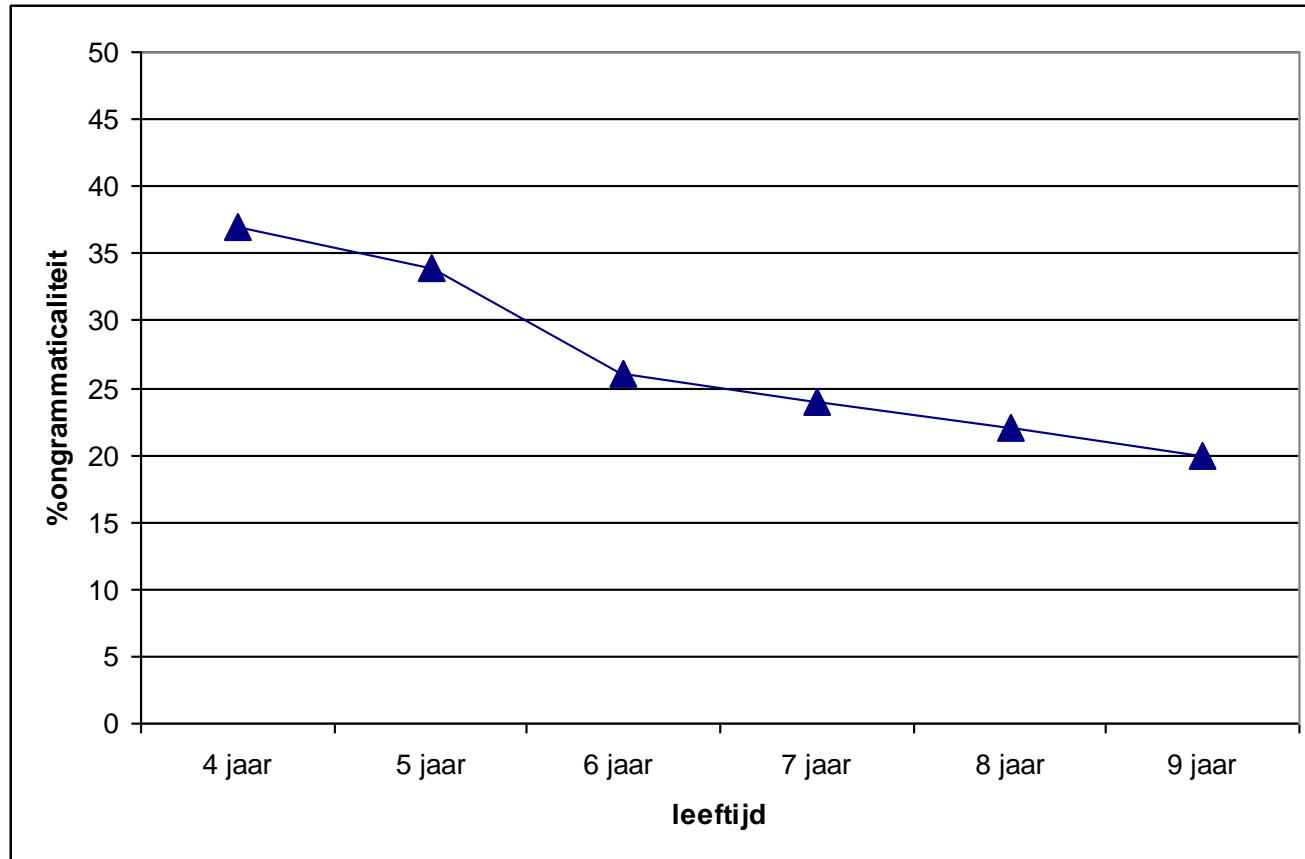
Vertelontwikkeling: plotstructuur

Ontwikkeling verwoorden plot bij TD kinderen (Blankenstijn & Scheper, 2003)

Vertelontwikkeling: morfosyntaxis

Grammaticale ontwikkeling bij TD kinderen (Blankenstijn & Scheper, 2003)

Specifieke Taal(ontwikkelings)stoornis

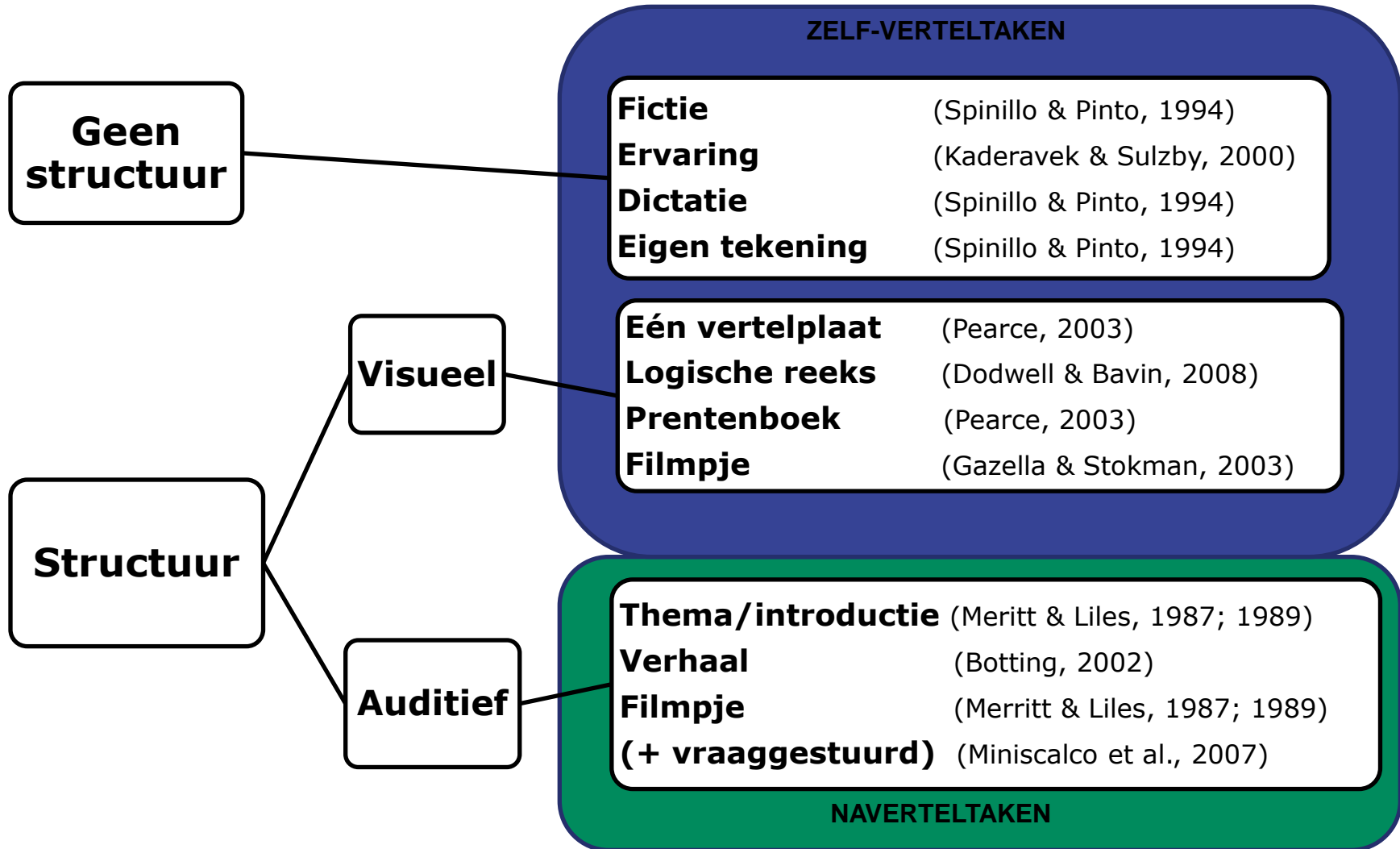

- Kinderen met een Specifieke Taal(ontwikkelings)stoornis (S-TOS) of Specific Language Impairment (SLI) (Bishop, 2010)
- Definitie:
 - 1,5 SD onder norm op meerdere taalniveaus,
 - geen matig of ernstig gehoorprobleem,
 - geen sociaal emotioneel probleem,
 - geen ernstige neurologische aandoening,
 - discrepantie tussen verbaal en performaal IQ (met performaal IQ vaak in normale range) (Stark & Tallal, 1981; De Jong, 1997)
- Kinderen met SLI hebben problemen bij het leren van taal (Bishop, 2009)
- Hoofdkenmerken: fonologische & morfosyntactische problemen (Leonard, 1998)
- Vertelvaardigheid: taalprobleem op verschillende lagen aanwezig (Botting, 2002)

SLI & Vertelvaardigheid

- Kinderen met SLI hebben moeite met het vertellen van een verhaal (o.a. Merritt & Liles 1987, 1989; Kadaravek & Sulzby, 2000; Botting, 2002; Miniscalco et al., 2007; Dodwell & Bavin, 2008)
- Problemen gevonden op verschillende gebieden:
 - Fonologie
 - MLU
 - Grammaticaliteit
 - Complexiteit
 - Vloeiendheid
 - Plotstructuur
- Resultaten verschillend tussen studies:
 - plotstructuur niet altijd significant slechter
 - kinderen met SLI niet altijd minder productief (minder uitingen)

Verteltaken (Duinmeijer & Scheper, 2011)

Klinische diagnostiek → gebruik verschillende vertelvaardigheidstesten

Zelf-verteltaak	Naverteltaak
TAK verteltaken	Schlichting (2010) verhaaltest
RAKIT verteltaken	Renfrew busverhaal (2013)
Kikkerverhaal /frog story (2013)	

Plaatjes-gebaseerde verhalen: spatieel statische visuele gebeurtenissen → temporele dynamische verbale productie

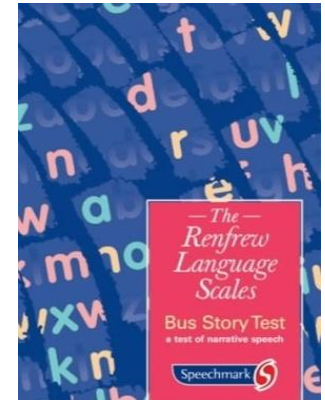
Prestatie vertelvaardigheidstesten zijn verschillend:

- bepaalde groep kinderen heeft meer moeite met naverteltaak
- bepaalde groep kinderen heeft meer moeite met zelf-verteltaak

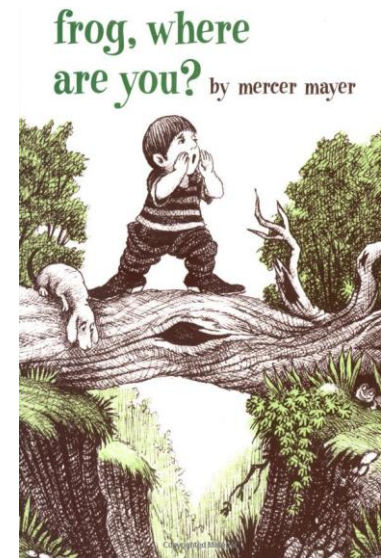
Evidence-based onderzoek naar vertelvaardigheid van verschillende soorten kinderen bij beide typen taken

Meetinstrumenten verhaalopbouw

- Renfrew's taalschalen RTS Busverhaal (Renfrew, 1997; Jansonius & Borgers, 2009)
 - leeftijd: 4 – 10 jaar
 - verhaalopbouw op basis van plaatjes
 - naverteltoon die een beroep doet op integratie van informatie (auditieve aandacht, werkgeheugen, visuele verwerking)
 - normering te verschijnen eind 2013
- Test voor Taalproductie II Verhaalttest VT (Schlichting, 2010)
 - leeftijd: 4 – 10 jaar
 - verhaalopbouw op basis van plaatjes
 - naverteltoon die een beroep doet op integratie van informatie (auditieve aandacht, werkgeheugen, visuele verwerking)
 - normering

- Frog story test (Mayer, 1969; Blankenstijn & Scheper, 2003; 2013)
 - leeftijd: 4 – 14 jaar
 - verhaalopbouw op basis van plaatjes
 - zelf-verteltaak die een beroep doet op visuele verwerking
 - vergelijkingscijfers kinderen normale taalontwikkeling:
 - 75 kinderen (Blankenstijn & Scheper, 2003)
 - 38 kinderen (Duinmeijer, 2010)

Vraag & Methodiek

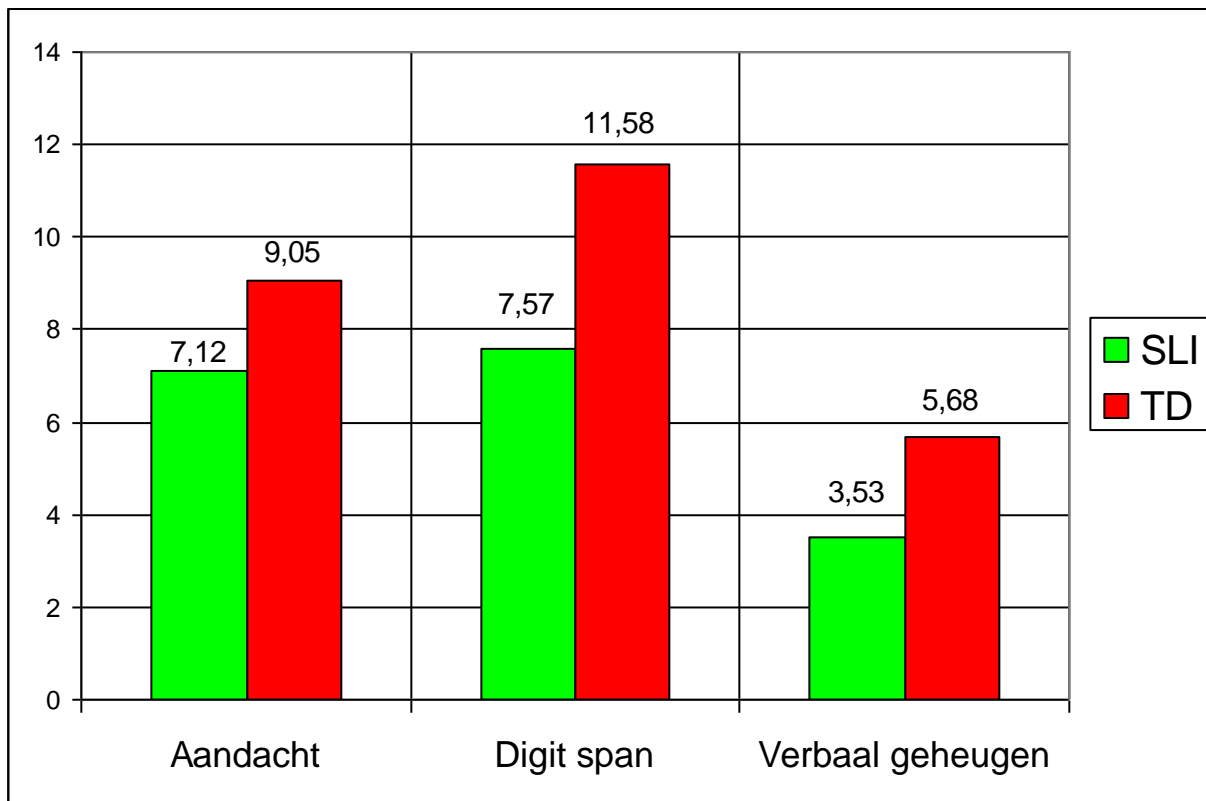
- In de verteltaken worden aandacht en geheugen in verschillende mate aangesproken
- SLI als groep problemen op aandacht & geheugen (grote individuele verschillen)
- Onderzoek naar relatie vertelvaardigheid & aandacht / geheugen
- Verschillende functies aangesproken → verschillende scores?
- 34 kinderen met SLI vergeleken met 38 controlekinderen (TD) op kikkerverhaal en busverhaal

Aandacht & Geheugen

(Duinmeijer, De Jong & Scheper, 2012)

SLI-groep heeft problemen op test auditieve aandacht, digit span & verbaal korte termijn geheugen in vergelijking tot controlekinderen

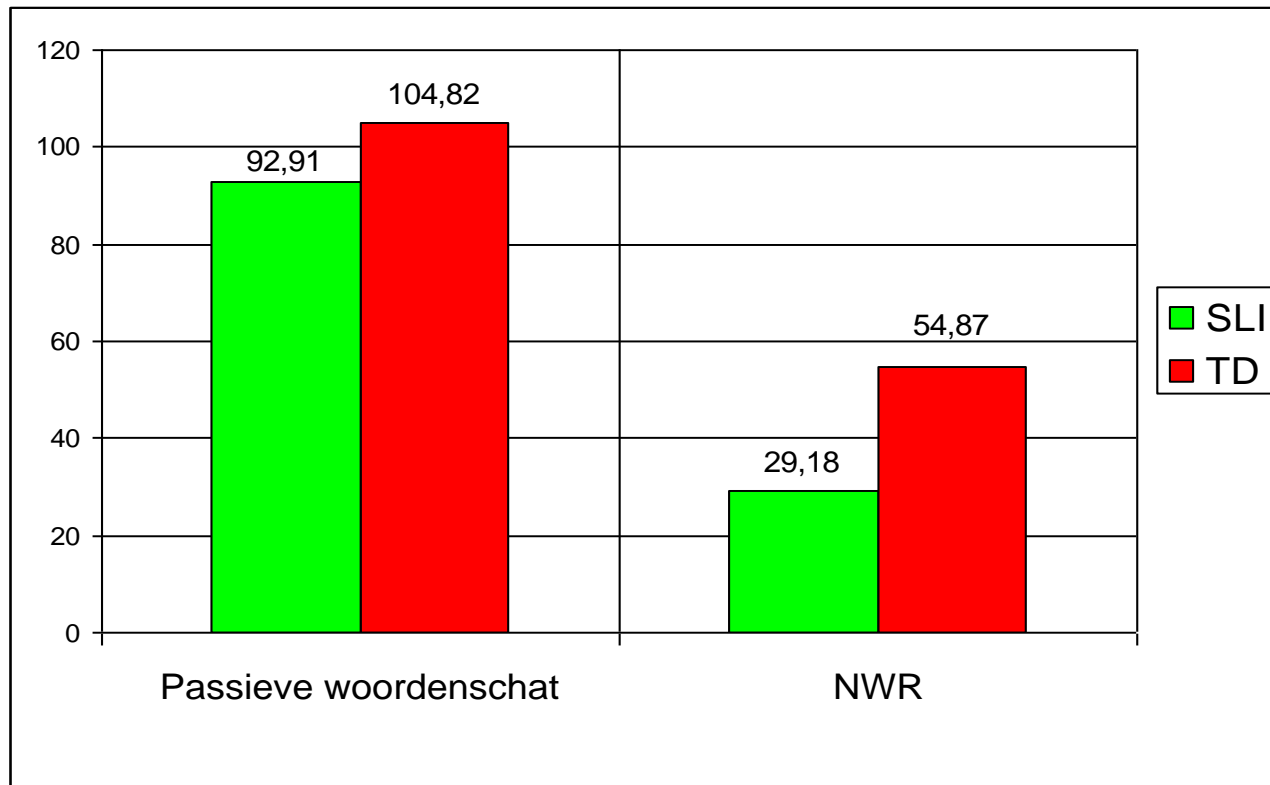

Taalmaten

(Duinmeijer, De Jong & Scheper, 2012)

SLI-groep gemiddeld lagere passieve woordenschat & problemen met nonsenswoordenrepetitie (NWR) in vergelijking tot controlekinderen

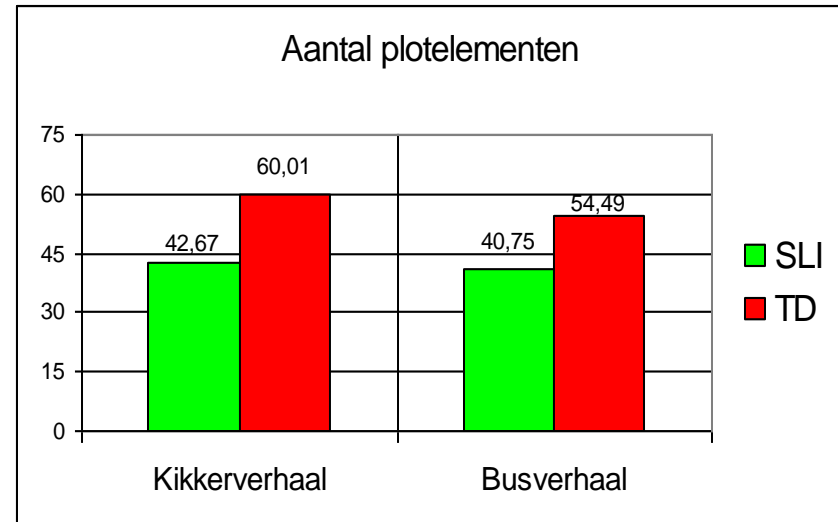

Vertelvaardigheid

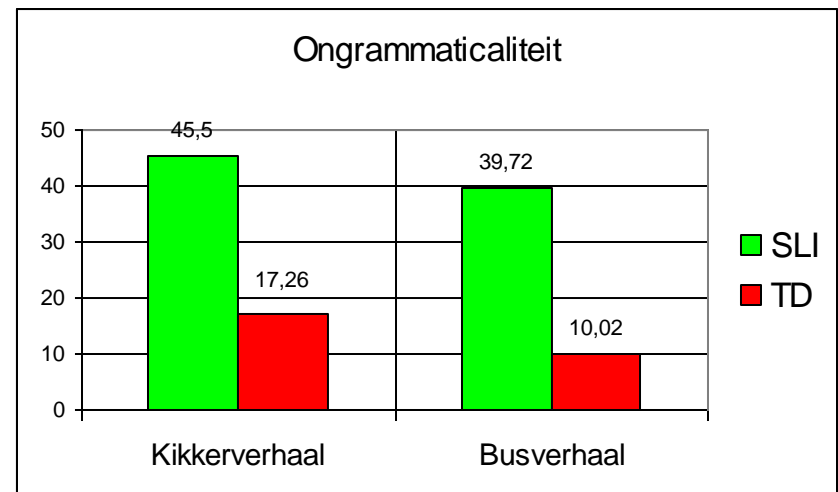
(Duinmeijer, De Jong & Scheper, 2012)

In beide verteltaken:

Kinderen met SLI vertellen
minder plotelementen

Kinderen met SLI maken
meer grammaticale fouten

Link met aandacht & geheugen

(Duinmeijer, De Jong & Scheper, 2012)

- Kikkerverhaal: relatie tussen plotscore en auditieve aandachtsscore
($r = .400$, $N = 26$, $p = .043$)
- Busverhaal: relatie tussen plotscore en verbaal geheugenscore
($r = .374$, $N = 34$, $p = .029$)

DUS

- Kikkerverhaal: doet meer beroep op auditieve aandacht, en minder op werkgeheugen
- Busverhaal: doet meer beroep op werkgeheugen, en minder op auditieve aandacht

Vertelvaardigheid SLI en jongere TD (Lam, 2012)

Vergelijking van vertelvaardigheid van SLI kinderen (6 en 7 jaar) met jongere TD kinderen (4 en 5 jaar)

- SLI kinderen van 6 en 7 jaar meer moeite met het verwoorden van inhoudswoorden bij het navertellen van een verhaal (busverhaal) als gevolg zwak werkgeheugen in vergelijking tot jongere TD kinderen
- Kinderen van 4 en 5 jaar (TD) ook nog grote moeite met het realiseren van de plotstructuur van een verhaal
- Beide groepen kinderen zijn beter in het navertellen van een verhaal (busverhaal) dan in het zelf vertellen van een verhaal (frog story)

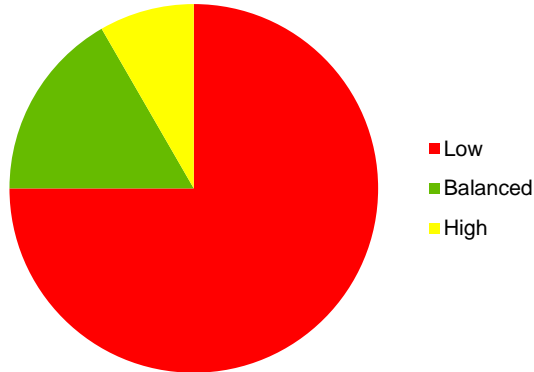

Vertelvaardigheid SLI

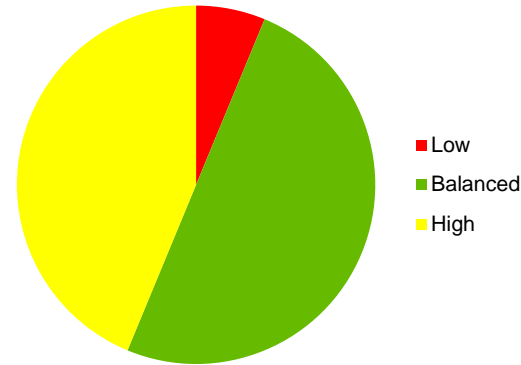
(Lam, 2012: 27)

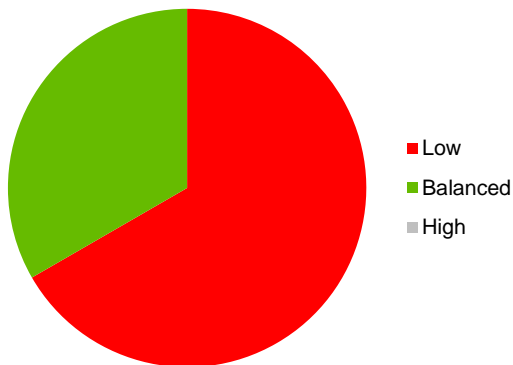
RSF - Story Generation SLI

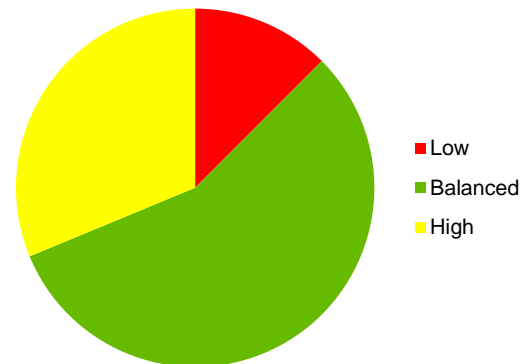
RSF - Story Generation TD

RSF - Story Retelling SLI

RSF - Story Retelling TD

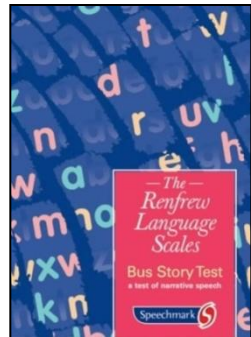
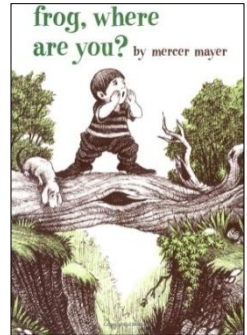

SLI kinderen meer disbalans tussen vorm/inhoud dan kinderen met normale taalontwikkeling (TD) (Colozzo et al., 2011)

Spraak & Taal Ambulatorium

Spraak & Taal Ambulatorium (STA) in Eindhoven/Utrecht:
kinderen met een S-TOS of SLI worden gediagnosticeerd door
een audioloog, neuropsycholoog en klinisch linguïst

- Verwijzing STA na geringe groei 6 mnd reguliere logopedie
- In linguïstische diagnostiek o.a. twee verteltaken:
 - Kikkerverhaal (Mayer, 1969): kind vertelt zelf verhaal bij plaatjes
 - Busverhaal (Renfrew, 1997, vertaling/bewerking Jansonius et al., 2007): kind vertelt verhaal na aan de hand van plaatjes
- In neuropsychologische diagnostiek auditieve aandacht en executieve functies (o.a. werkgeheugen) getest
- Kinderen met S-TOS of SLI hebben vaak ook problemen met auditieve aandacht en werkgeheugen

Filmbeeld casus Roel Busverhaal

Casus Roel met Specifieke taalstoornis SLI

Diagnostisch beeld Roel 7;0 jaar:

- gemiddeld SON-IQ (101)
- Nederlands als moedertaal
- gehoor goed
- auditieve aandacht & geheugen zwak
- auditieve verwerking van grote hoeveelheid informatie zwak
- visuele aandacht & visueel geheugen gemiddeld
- gemiddelde passieve woordenschat
- fonologische problemen
- woordvindingsproblemen
- morfosyntactische problemen

Productie busverhaal Roel

<ehm> de busjefeur dat [=dacht?] was kapot
<en ehm en> en toen ging die alleen door
en <en de mneer> de busjesjeur <die moest> die moest
er achter aan rennen
en <nou trein eht> de bus ging <o> over de weg <#>
en over de straat
<en toen> <en toen ging die> <#>+...
nou al <al> die <#> meneere moeste rennen
en toen ging die <#> op de weg
en toen <g> sprong die <op op> op de <#> koeienwei
<en toen> de koe die zei +”<ehm> ik heb <nog nooit
zo’n bus gezien> <nee> nog nooit zo’n <ding gezien>
koe gezien
en <toen vo> toen kwol [=wilde] die remmen
maar da ging niet
en toen <#> ging die plons in het water vallen
en toen had ie een takelwagen gebeld
en <had ie> had ie <#> de bus weer terug

Busverhaal Roel - woordniveau

<ehm> de busjefeur dat [=dacht?] was kapot
<en ehm en> en toen ging die alleen door
en <en de mneer> de busjesjeur <die moest> die moest
er achter aan rennen
en <nou trein eht> de bus ging <o> over de weg <#>
en over de straat
<en toen> <en toen ging die> <#>+...
nou al <al> die <#> meneere moeste rennen
en toen ging die <#> op de weg
en toen <g> sprong die <op op> op de <#> koeienwei
<en toen> de koe die zei +”<ehm> ik heb <nog nooit
zo’n bus gezien> <nee> nog nooit zo’n <ding gezien>
koe gezien
en <toen vo> toen kwol [=wilde] die remmen
maar da ging niet
en toen <#> ging die plons in het water vallen
en toen had ie een takelwagen gebeld
en <had ie> had ie <#> de bus weer terug

Busverhaal Roel - zinsniveau

<ehm> de busjefeur dat [=dacht?] was kapot
<en ehm en> en toen ging die alleen door
en <en de mneer> de busjesjeur <die moest> die moest
er achter aan rennen
en <nou trein eht> de bus ging <o> over de weg <#>
en over de straat
<en toen> <en toen ging die> <#>+...
nou al <al> die <#> meneere moeste rennen
en toen ging die <#> op de weg
en toen <g> sprong die <op op> op de <#> koeienwei
<en toen> de koe die zei +”<ehm> ik heb <nog nooit
zo’n bus gezien> <nee> nog nooit zo’n <ding gezien>
koe gezien
en <toen vo> toen kwol [=wilde] die remmen
maar da ging niet
en toen <#> ging die plons in het water vallen
en toen had ie een takelwagen gebeld
en <had ie> had ie <#> de bus weer terug

Busverhaal Roel - plotelementen

<ehm> de busjefeur dat [=dacht?] was kapot
<en ehm en> en toen ging die alleen door
en <en de mneer> de busjesjeur <die moest> die moest
er achter aan rennen
en <nou trein eht> de bus ging <o> over de weg <#>
en over de straat
<en toen> <en toen ging die> <#>+...
nou al <al> die <#> meneere moeste rennen
en toen ging die <#> op de weg
en toen <g> sprong die <op op> op de <#> koeienwei
(PLOT)
<en toen> de koe die zei +”<ehm> ik heb <nog nooit
zo’n bus gezien> <nee> nog nooit zo’n <ding gezien>
koe gezien **(PLOT)**
en <toen vo> toen kwol [=wilde] die remmen
maar da ging niet
en toen <#> ging die plons in het water vallen **(PLOT)**
en toen had ie een takelwagen gebeld
en <had ie> had ie <#> de bus weer terug

Busverhaal Roel plotelementen

Roel heeft 3 van de 24 (13%) plotelementen goed verwoord
(4;0 jaar = 42% de norm (Jansonius, Roelofs, De Bruin & Stumpel, 2008))

Problemen:

- weglaten belangrijke plotelementen
 - Geen introductie bus en kapot gaan van de bus
 - Geen wedstrijdje met de trein
- onvolledige plotelementen
 - 'en <nou trein eht> de bus ging <o> over de weg <#>
en over de straat'
- veel onduidelijke referentie
 - 'en toen had **ie** een takelwagen gebeld'

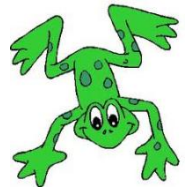
Filmbeeld Roel Kikker verhaal

Productie kikkerverhaal Roel

ehm> een kikkertje die zit in een pat [:pot]
en e kindje kijkt erin
en toen ging ie slapen
toen ging e kikkertje er vandoor
en e kindje blijfste slaapte
en toen was ie wakker
<toen> dat hondje <die> die had zo gezien dat et
kikkertje weg was
en toen dee die de sok aan
en het hondje <dee dee> deed een vaas aan op zijn
kop
en die roepste <ehm> +"kikkertje, kikkertje
maar het hondje valt eraf
en het kindje vindt niet leuk
en nou is het hondje heel boos dat ie een beetje
bijt, het hondje
en hun roepte in het bos
maar dan <ho> komt de kikker nog niet
en <toen toen dee-e> <die wil> toen dee-e pakke
en het kindje roept ze in het gat
maar daar was ze niet
<en bij bij> en <bij> de bijen ook niet
<en> en da was <een stinkdie> (nee) <en da was
een eh>
(ik weet het niet) (ond: wat denk je dat het is?)
<een> een mol

<en in de> <in de> in de boom ging ie oek kijken
en het hondje <d had> had de bijenkooi laten vallen
en daar gaan alle bijen achter het hondje aan
(hihihi) en e kindje valt
en da ging die over de gras
maar het ging niet
<en> en toen ging die in de garve [:?] roepe
en <toen> <toen strui> toen ging die in de boom
kijken
waar die was
en toen ging die met een <met een> hert achteraan
en toen struikt zo het hondje ook <over> <over een
boomstam> over omlaag
struikelde omlaag
en <toen> toen valde ze in het water
en <toen> toen <zwaaide t> zwaaide het kindje
en hij ging in het oortje kijken
en het hondje zat er bovenop
en toe <gi s zei> zei e kindje +"stil zijn
en toen ging ie over <ze> de boomstam
en toen hadden ze de kikkers gezien
en toen zei die +"hallo kikkertjes
en toen halen we het kikkertje
<en> <en alle kikkertjes> en <a de de> de kindje
zwaait
naar ze kikkerts
en da was het uit

Kikkerverhaal Roel – woordniveau

ehm> een kikkertje die zit in een pat[:pot]
en e kindje kijkt erin
en toen ging ie slapen
toen ging e kikkertje er vandoor
en e kindje **blijfste slaapte**
en toen was ie wakker
<toen> dat hondje <die> die had zo gezien dat
et kikkertje weg was
en toen dee die de sok aan
en het hondje <dee dee> deed een vaas aan op
zijn kop
en die **roepste** <ehm> +"kikkertje, kikkertje
maar het hondje valt eraf
en het kindje vindt niet leuk
en nou is het hondje heel boos dat ie een beetje
bijt, het hondje
en **hun roepte** in het bos
maar dan <ho> komt de kikker nog niet
en <toen toen dee-e> <die wil> toen dee-e
pakke
en het kindje roept ze in het gat
maar daar was ze niet
<en bij bij> en <bij> de bijen ook niet
<en> en da was <een stinkdie> (nee) <en da
was een eh>
(ik weet het niet) (ond: wat denk je dat het is?)
<een> een mol

<en in de> <in de> in de boom ging ie oek kijken
en het hondje <d had> had de bijenkooi laten vallen
en daar gaan alle bijen achter het hondje aan
(hihihi) en e kindje valt
en da ging die over de gras
maar het ging niet
<en> en toen ging die in de garve [?:] roepe
en <toen> <toen strui> toen ging die in de boom
kijken
waar die was
en toen ging die met een <met een> hert achteraan
en toen **struikt** zo het hondje ook <over> <over een
boomstam> over omlaag
struikelde omlaag
en <toen> toen **valde** ze in het water
en <toen> toen <zwaaide t> zwaaide het kindje
en hij ging in het oortje kijken
en het hondje zat er bovenop
en toe <gi s zei> zei e kindje +"stil zijn
en toen ging ie over <ze> de boomstam
en toen hadden ze de kikkers gezien
en toen zei die +"hallo kikkertjes
en toen halen we het kikkertje
<en> <en alle kikkertjes> en <a de de> de kindje
zwaait
naar ze **kikkerts**
en da was het uit

Kikkerverhaal Roel - zinsniveau

ehm> een kikkertje die zit in een pat [:pot]
en e kindje kijkt erin
en toen ging ie slapen
toen ging e kikkertje er vandoor
en e kindje blijfste slaapte
en toen was ie wakker
<toen> dat hondje <die> die had zo gezien dat et
kikkertje weg was
en toen dee die de sok aan
en het hondje <dee dee> deed een vaas aan op zijn
kop
en die roepste <ehm> +"kikkertje, kikkertje
maar het hondje valt eraf
en het kindje vindt ∅ niet leuk
en nou is het hondje heel boos dat ie een beetje bijt,
het hondje
en hun roepte in het bos
maar dan <ho> komt de kikker nog niet
en <toen toen dee-e> <die wil> toen dee-e ∅ pakke
en het kindje roept ze in het gat
maar daar was ze niet
<en bij bij> en <bij> de bijen ook niet
<en> en da was <een stinkdie> (nee) <en da was een
eh>
(ik weet het niet) (ond: wat denk je dat het is?) <een>
een mol

<en in de> <in de> in de boom ging ie oek kijken
en het hondje <d had> had de bijenkooi laten vallen
en daar gaan alle bijen achter het hondje aan
(hihihi) en e kindje valt
en da ging die over de gras
maar het ging niet
<en> en toen ging die in de garve [?:] roepe
en <toen> <toen strui> toen ging die in de boom
kijken
waar die was

en toen ging die met een <met een> hert ∅ achteraan
en toen struikt zo het hondje ook <over> <over een
boomstam> over omlaag
∅ struikelde omlaag

en <toen> toen valde (?) ze (mv?) in het water
en <toen> toen <zwaaide t> zwaaide het kindje
en hij ging in het oortje kijken

en het hondje zat er bovenop
en toe <gi s zei> zei e kindje +"stil zijn
en toen ging ie over <ze> de boomstam
en toen hadden ze de kikkers gezien
en toen zei die +"hallo kikkertjes

<en> en toen halen we (tijdswisseling) het kikkertje
<en alle kikkertjes> en <a de de> de kindje zwaait
naar ze kikkerts
en da was het uit

Model scoren plotelementen

(Blankenstijn & Scheper, 2003; 2013)

plot	plaatje	semantisch-pragmatisch inhoud
1	1	introductie jongen, hond, kikker
2	1	bezitsrelatie tussen jongen en kikker
3	2	de jongen slaapt
4	2	de kikker gaat weg
5	3	de jongen wordt wakker
6	3	de jongen vindt de pot
7	3	de pot is leeg
8	3	de kikker is weg
9	3	de jongen is verdrietig, geschrokken, verbaasd
10	4	de jongen zoekt de kikker in zijn kamer
11	5	de jongen roept de kikker uit het raam
12	8	de jongen zoekt de kikker buiten
13	9	de jongen zoekt de kikker in een holletje in de grond
14	11	de jongen zoekt de kikker in een holletje in de boom
15	14	de jongen roept de kikker vanaf de rots
16	21	de jongen zoekt de kikker achter een boomstam
17	22/23	de jongen vindt/ziet de kikker
18	24	de jongen neemt de kikker/een andere kikker mee
19	22/23/24	de jongen is blij

Kikkerverhaal Roel - plotelementen

<ehm> een kikkertje die zit in een pat [:pot]
 en e kindje kijkt erin
 en toen ging ie slapen **(PLOT)**
 toen ging e kikkertje er vandoor **(PLOT)**
 en e kindje blijfste slaapte
 en toen was ie wakker **(PLOT)**
 <toen> dat hondje <die> die had zo gezien dat
 et kikkertje weg was **(PLOT)**
 en toen dee die de sok aan
 en het hondje <dee dee> deed een vaas aan op
 zijn kop
 en die roepste <ehm> +"kikkertje, kikkertje
 maar het hondje valt eraf
 en het kindje vindt niet leuk
 en nou is het hondje heel boos dat ie een beetje
 bijt, het hondje
 en hun roepte in het bos
 maar dan <ho> komt de kikker nog niet **(PLOT)**
 en <toen toen dee-e> <die wil> toen dee-e
 pakke
 en het kindje roept ze in het gat
 maar daar was ze niet
 <en bij bij> en bij de bijen ook niet
 <en> en da was <een stinkdie (nee) <en da was
 een eh>
 (ik weet het niet,) (ond: wat denk je dat het is?)
 <een> een mol

<en in de> <in de> in de boom ging ie oek kijken
 en het hondje <d had> had de bijenkooi laten vallen
 en daar gaan alle bijen achter het hondje aan
 (hihihi) en e kindje valt
 en da ging die over de gras
 maar het ging niet
 <en> en toen ging die in de garve [?:] roepe
 en <toen> <toen strui> toen ging die in de boom kijken
 waar die was
 en toen ging die met een <met een> hert achteraan
 en toen struikt zo het hondje ook <over> <over een
 boomstam> over omlaag
 struikelde omlaag
 en <toen> toen valde ze in het water
 en <toen> toen <zwaaide t> zwaaide het kindje
 en hij ging in het oortje kijken
 en het hondje zat er bovenop
 en toe <gi s zei> zei e kindje +" ,stil zijn
 en toen ging ie over <ze> de boomstam
 en toen hadden ze de kikkers gezien
 en toen zei die +" ,hallo kikkertjes
 en toen halen we het kikkertje **(PLOT)**
 <en> <en alle kikkertjes> en <a de de> de kindje zwaait
 naar ze kikkerts
 en da was het uit

Kikkerverhaal Roel – woordniveau

Wat valt op?

- klinkerverkleuringen
 - `pat' voor `pot', `oek' voor `ook'
- fonologische fouten in woordvormen
 - `roepste' voor `roepste', `kikkerts' voor `kikkers'
- lidwoord wordt vaak gereduceerd tot `schwa of e', zoals
 - `e kindje' en `e kikkertje'
- lidwoordfouten
 - `de kindje' en `de gras'
- problemen vervoegen werkwoorden in de verleden tijd
 - `blijfste, roepste, roepste, valde'

Kikkerverhaal Roel – zinsniveau

Wat valt op?

- wisselen van tijd binnen de zin
`en toen halen we`
- weglaten verplichte zinselementen
`en het kindje vindt Ø niet leuk`
`en <toen toen dee-e> <die wil> toen dee-e Ø pakke`
`en toen ging die met een <met een> hert Ø achteraan`
- afstemming tussen onderwerp en werkwoord?
`en <toen> toen valde (enk?) ze (mv?) in het water`

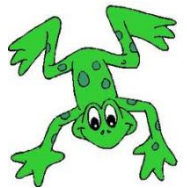

Kikkerverhaal Roel plotelementen

Roel heeft 6 van de 19 (32%) plotelementen goed verwoord
(4;0 jaar = 46% de norm)

Problemen:

- weglaten belangrijke plotelementen
 - Geen introductie (jongen, kikker, hond)
 - Geen roepen van jongen naar kikker op een steen
- onvolledige plotelementen
 - 'en het hondje <dee dee> deed een vaas aan op zijn kop en die roepste <ehm> + "kikkertje, kikkertje'
- veel onduidelijke referentie
 - 'en het kindje roept ze in het gat, maar daar was **ze** niet'

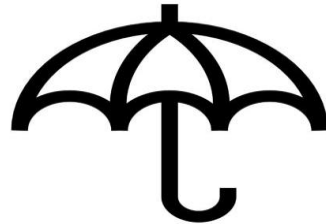
Conclusies diagnostiek vertelvaardigheid

- Verhaalproductie geeft inzicht in fonologische, semantische, morfosyntactische en pragmatische ontwikkeling van een kind met SLI
- Vorm (fonologie, morfosyntaxis) en inhoud (semantiek) moeten in balans zijn voor causale en temporele samenhang (pragmatiek) in verhaal
- Verteltaken meten ook informatieverwerking, zoals aandacht, geheugen
- Idealiter verschillende typen verteltaken complementair in diagnostiek
- Wat vraagt een specifieke verteltaak aan leervoorwaarden van een kind?
- Welke verteltaak past het beste bij de problemen van een kind?

Behandeling vertelvaardigheid

Top-down

STUDIO
HERVOER

pragmatiek/gebruik

morfosyntaxis/zinsbouw/vorm

semantiek/betekenis/inhoud

Fonologie/vorm

Bottum-up

dreamstime.com

Behandeling vertelvaardigheid

- **Fonologische ontwikkeling (vorm)**

- minimale paren, foneembewustzijn, klank, lettergreep, fonologisch netwerken

- **Semantische ontwikkeling (inhoud)**

- passieve en actieve woordenschat
- vooral werkwoorden om gebeurtenissen te beschrijven

- **Morfosyntactische ontwikkeling (vorm)**

- transitieve werkwoorden met verschillende semantische rollen, bijvoorbeeld met schermspelen

- **Pragmatische ontwikkeling (gebruik)**

- metalinguïstisch structureren: goed kijken, dan plan maken, dan vertellen
- wie, wat, waar, wanneer, hoe?
- van bewegende verhalen naar plaatjesverhalen
- uitspelen van scripts voor functioneel taalgebruik (Van den Dungen, 2006)
- denkstimulerende gespreksmethode (DGM) - taaldenk vragen

Vragen?

Contact: a.scheper@kentalis.nl

Duinmeijer, I., J. de Jong & A. Scheper (2012)
Narrative abilities, memory and attention in children
with a specific language impairment,
International Journal of Language & Communication Disorders,
47, 5, 542-555.

De handleiding en het kikkerverhaal (frog story) van Scheper en Blankenstijn (2013) om vertelvaardigheid te analyseren op alle taallagen (fonologie, semantiek, morfosyntaxis en pragmatiek) wordt geleverd bij de cursus Diagnostiek Vertelvaardigheid (DNO) bij GITP (www.gitp.nl) bedoeld voor logopedisten, linguïsten, (neuro)psychologen, orthopedagogen.